

II. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi

Bildiriler Kitabı - II

6-8 Mayıs 2013, Bursa

ilmi etüdler derneği

Uludağ Üniversitesi

Bursa Büyükşehir Belediyesi

İstanbul 2013

TÜBİTAK
II. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi
TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Avrupa Birliği'nin Azınlık Haklarına Yaklaşımı: Romanya'daki Türk-Müslümanlar Örneği

Burçin Özkanat*

Giriş

Neredeyse ulusal sınırları bağlamında tüm devletlerin sahip olduğu, çoğunluktan farklı azınlık grupları mevcuttur. Bu gruplar kendilerini belirli kimlikler çerçevesinde etnik, dilsel, dinsel vb. şekilde isimlendirmektedir. 16. yüzyılda ilk olarak "dinsel azınlık" bağlamında ortaya çıkan azınlık kavramının, sosyolojik açıdan tanımı mümkünken, hukuki açıdan mümkün değildir. Çünkü tarihsel açıdan azınlıklar, bölgesel veya uluslararası barışı tehdit eder bir niteliğe sahiptir. Bu nedenle de devletler net olarak bir azınlık tanımına yönelemezler. Olası bir azınlık tanımında, kendilerine getireceği yükümlülüklerin altına girmekten korkarlar. Özellikle de 1945 öncesi, evrensel bir insan hakları rejiminin oluşmadığı dönemlerde, azınlıklar devletlerin dış politikalarında diğer ülkelerin iç işlerine karışmanın bir aracı olarak görülmüşlerdir. Azınlıklara sağlanacak olan haklar ve azınlıkların güvenliğinin sağlanması gibi hususlar, insan hakları ve demokrasinin en önemli adımlarından biri olmuştur. Nitekim günümüzde insan hakları ve demokrasinin ne derece önemli olduğunu gördüğümüz anda, azınlıklara olan saygının da o derece önemli olduğunu anlamaktayız.

Çalışmanın birinci bölümünde, Avrupa Birliği'nin yaklaşımından önce azınlıkların ortaya çıkışı ile azınlık tanımına yer verilmiştir. Özellikle uluslararası metinlerde en çok yer eden tanım olarak Francesco Capotorti tarafından yapılan tanım, evrensel bir boyuta ulaşmıştır. Azınlık

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.

olma şartlarının ele alındığı bu bölümde, nüfusun diğer kesiminden farklı niteliklere sahip olan vatandaşların kültürel, dinsel vs. özelliklerine vurgu yapılmıştır. Bu farklı özellikler sebebiyle oluşturulan azınlık türleri ise, azınlık gruplarına farklı yaklaşımların olduğunu ortaya koymuştur. İkinci bölümü oluşturan konu, Avrupa Birliği'nin azınlıklara yönelik politikaları ve yaklaşımları olmuştur. Birlik politikasının yanı sıra Avrupa Birliği'nin önemli üyelerinden olan Almanya, Fransa, İtalya ve İngiltere'nin politikalarına da değinilmiş, böylece Avrupa Birliği bütünleşmesinin yanında bir de bazı Avrupa ülkelerinin sahip olduğu politikalar ele alınmıştır. Böylece hem ulusal hem de uluslararası boyutta azınlıklara yaklaşımın nasıl olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Azınlık kavramı, azınlık hakları gibi temel konulara örnek olarak üçüncü bölümde Romanya'daki Müslümanlar verilmiştir. Burada, Romanya'nın Avrupa Birliği'ne üyeliğine kısaca değinilmiş, özellikle de Türk Müslümanların Romanya'ya gelişi, Romanya'dan göçü ve bugünkü Türk Müslümanların durumu, azınlık kavramı çerçevesinde incelenmiştir.

Başlıktan da anlaşılacağı gibi azınlık kavramı ve Avrupa Birliği'nin azınlık politikaları Romanya'daki Müslümanlar örneği dâhilinde ele alınmış, bunu yaparken de günümüzde tam olarak tanımlayamadığımız azınlık kavramının ve azınlık haklarının anlaşılabilmesi için ilk olarak bu konular anlatılmış ve son bölümdeki Romanya'daki Müslümanlar örneğiyle de konunun pekiştirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Özellikle, tarih boyunca pek çok asimilasyona maruz kalan azınlıkların Romanya'daki Türk-Müslümanlar açısından böyle olmadığı değerlendirilmiştir. Bu makalede, azınlık kavramının anlaşılması sağlanarak Romanya'nın baskıcı bir yönetimin aksine, yakın ve samimi bir politika izleyerek azınlıkları kazanmaya çalıştığı anlatılmak istenmiştir.

Azınlık Kavramının Tanımı ve Azınlık Hakları

Azınlık Kavramı

Modern anlamda, azınlık kavramının tanımını yapmada pek çok zorlukla karşılaşmıştır. Francesco Capotorti tarafından 1978 tarihinde yapılan azınlık tanımı, tüm dünyada genel bir çerçevenin belirlenmesine sebep olmuştur. Capotorti tarafından tanım, "Bir devletin nüfusunun geri kalanına göre sayısal olarak az olan, egemen konumda bulunmayan, üyeleri o devletin vatandaşı olarak etnik, dinsel ya da dilsel açıdan nüfusun geri kalanından farklı özelliklere sahip olan ve kültürlerini, geleneklerini, dinlerini ya da dillerini korumaya yönelik üstü örtülü de olsa dayanışma duygusu gösteren bir grup" şeklinde ortaya konmuştur (Okutan, 2002, s. 62). Ancak 1985'te Capotorti'nin tanımını esas alan Jules Deschenes, kendi yaptığı azınlık tanımında "sayısal olarak az olan" ifadesinin olumsuz çağrışımlarını önlemek amacıyla "sayısal olarak azınlık oluşturan" ifadesini kullanmış ve yine Capotorti'nin tanımında geçen üstü örtülü de olsa var olduğu kabul edilen dayanışma duygusunun amacına işaret ederek "çoğunluk ile fiili ve hukuksal eşitlik elde etmek" olduğunu belirtmiştir (Kurubaş, 2006, s. 28).

Hemen hemen tüm devletler ulusal sınırları içinde, çoğunluktan farklı olan ve kendilerini etnik, dilsel veya dinsel kimliklerle tanımlayan bir veya birden fazla azınlık kesimine sahiptir. Küresel toplumumuzun çok etnikli ve çok kültürlü çeşitliliği açısından, toplumlarda azınlıkların kendi arasında ya da azınlıklarla çoğunluk gruplar arasında uyumlu ilişkiler göstermesi ve her grubun kimliğinin saygı görmesi, büyük bir zenginliği simgelemektedir (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği [BMİHYK], 1998, s. 2). Azınlıklar, kimliklerini belirleyen farklılık unsuruna göre birtakım gruplara ayrılmaktadır. Burada azınlığın çeşitlerinin belirlenmesinde temel ölçüt olarak “kimliğin ana ögesini/temelini oluşturan farklılık” dikkate alınmalıdır. Çünkü bir azınlık birden çok farklılık özelliğine sahip olabilir. Bu durumda üç çeşit azınlıktan bahsetmek mümkündür (Kurubaş, 2006, s. 34).

Dinsel Azınlıklar: En eski azınlık türünün dinsel azınlık olduğunu söylemek mümkündür. İlk dinsel azınlıklar tarihte, Hristiyanlık içindeki mezhep farklılıkları olarak karşımıza çıkmıştır. Zamanla ulusçulukların önem kazanmasıyla din ölçütü tek başına bir azınlık grubunu temsil etmede yetersiz kalmıştır. Dinsel azınlıklara örnek olarak Türkiye'deki “Türk Ortodokslar”, Irak'taki “Arap Sünniler” verilebilir (Kurubaş, 2006, s. 34).

Etnik Azınlıklar: Üyeleri belirsiz bir biçimde de olsa ortak bir kökeni paylaşan, çeşitli kültürel, tarihsel ve topraksal bağlardan oluşan kimlik özelliklerine sahip fakat belirli bir siyasal niteliği bulunmayan azınlık statüsündeki etnik grupları ifade eden bu kavram, nesilden nesile geçen ve kuramsal olarak devlet sınırlarına bağlı olmayan kültürel bir sınıflanmaya işaret etmektedir (Kurubaş, 2006, s. 35).

Ulusal Azınlıklar: Ulusal azınlık terimi, esas olarak Avrupa'ya özgü bir kavramdır. Ulusal azınlık kavramı, bir devlet ülkesinde yaşayan ve orada çoğunluğu oluşturan bir ulusun üyelerinden bazılarının, bir başka devletin ülkesinde azınlık konumunda olmasını belirtir (Kurubaş, 2006, s. 36).

Azınlıkların Hakları ve Korunması

Demokratik devletin temel esaslarından biri olarak kabul edilen “eşitlik ilkesi” dil, din, ırk vb. herhangi bir ayırım gözetilmeksizin bütün bireylerin “birincil sınıf” vatandaş olarak muamele görmesi anlamını taşımaktadır. Bu sebeple, demokratik bir devlet modeli içinde azınlık anlayışına yer vermenin gereksiz olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Gerçek eşitliğin tesisi ancak azınlıkların özgün kimliklerinin korunması ile sağlanacaktır. Bu da demokratik toplumun kaçınılmaz bir sonucu olarak eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağının yanı sıra “pozitif ayrımcılık” ilkesini zorunlu kılmaktadır. Azınlıkları bir arada tutan bağlar özgür kılınca da zamanla sahip oldukları farklı özelliklerin kaybedilmesi riskiyle karşı karşıya kalabilmektedirler. Azınlıkların farklılıklarının korunması, azınlık kimliğinin muhafaza edilmesi ve desteklenmesi için devlet gereken özeni göstermelidir (Okutan, 2002, s. 66-67).

Baskın Oran'a göre, devletlerin azınlık meselesine yaklaşımı kabaca üç unsurla özetlenebilir: Birincisi, “çok kültürcülük”te insanlar azınlık olarak değerlendirilmez, hepsi farklı gruplar ve

bütüncül unsurlar olarak değerlendirilir. İkinci unsur, uluslararası koruma altında azınlık statüsü ve hakları vermektir. Burada en önemli örnek Lozan'dır. Fakat bu yöntemin doğuracağı sakıncalarda mevcuttur. Öncelikle azınlık çoğunluğa hedef gösterilmiş olur ve azınlığın entegre olmasını engelleyici nitelik taşır. Üçüncü yöntem ise, genişletilmiş ve derinleştirilmiş demokrasi uygulamaktır. Bu sebeple de ikinci yöntemin sakıncalarının önüne geçilmiş olur. Aynı zamanda azınlıkları ülkeye entegre etme çabasının bir sonucu olarak ülkeye demokrasi gelmiş olur (Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı [TESEV], 2005, s. 12).

Avrupa Birliği'nin Azınlıklara Yaklaşımı

Avrupa Birliği'ne Göre Azınlık Kavramına Genel Bakış

Avrupa Birliği, azınlıklar konusunu esas olarak insan hakları çerçevesinde ele almaktadır. Ayrıca bu çerçevede Avrupa Birliği'nin 1990'lara kadar insan hakları konusuyula doğrudan ilgilendiği fakat azınlıklar konusuna hiçbir şekilde ilgi göstermediği bile söylenebilir. Bu ilgisizliğin temel nedenlerinden biri, 1945 sonrası tüm dünyada olduğu gibi Avrupa'da da azınlık sorununun sadece geniş bir siyasi gündem içinde değerlendirilmesi ve Ortak Pazar çalışmasına doğru yönelen Avrupa bütünleşmesinin etnik sorunları da kendiliğinden çözeceği hususunda bir beklentinin Avrupalı devletlerde hâkim olmasıdır. İlgisizliğin diğer nedeni ise 1945-1989 arası dönemde devletlerin, ulusal azınlık haklarının tanınmasının kendi egemenliklerini zayıflatacağından aynı zamanda kendi istikrarına yönelik hoşnut olmayan etnik grupların ayrılıkçı veya toprak talep etme girişimlerine cesaret vererek ciddi bir tehdit unsuru olacaklarından korkmalarıdır (Taşdemir & Saraçlı, 2007, s. 28). Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Avrupa Birliği, kendi içinde insan hakları konularıyla yakından ilgilenmeye başlamış; insan haklarına saygı, demokrasi ve hukukun üstünlüğü konuları Avrupa Birliği'nin temel argümanları hâline gelmiştir. Birlik, yalnızca kendi içindeki insan haklarının değil, tüm dünya demokrasi ve insan haklarının geliştirilmesini bir amaç olarak belirlemiştir. Aynı zamanda Avrupa Birliği, başta Birleşmiş Milletler olmak üzere insan haklarını savunan tüm uluslararası örgütlerle iş birliği yapmış ve her nerede insan hakları ihlalleri çıkarsa o ihlalleri yüksek sesle dile getirmeyi kendine görev edinmiştir (Efe, 2009, s. 171).

1989'dan sonra Avrupa Birliği'nin azınlık haklarının dikkate alınmasına yönelik isteğinin arttığı görülmektedir. Bu beklenmedik tutum değişikliğinde, Sovyetler Birliği, Çekoslovakya ve Yugoslavya'nın parçalanmaları ve sadece bu ülkelerde değil, Orta Avrupa'nın tümünde azınlık ve diğer ulusçulukların uyanmasının büyük etkisi olmuştur. Avrupa Birliği'nin 1990'ların başlarından itibaren azınlıklara yönelik artan ilgisi Orta ve Doğu Avrupa'daki eski Doğu Blok'u ülkelerinin Birliğe üye olma istekleriyle paralel şekilde günümüze kadar devam etmiştir. Hatta bazen Avrupa Birliği'nin insan hakları (özellikle azınlık hakları) konusundaki aday ülkelere karşı olmazsa olmaz yaklaşımı, Birliğin kurucu anlaşmalarında bu konuyla ilgili hüküm olmaması ve bazı üye ülkelerin Birliğin azınlıklara yönelik temel politikalarıyla

örtüşmeyen tutumları sebebiyle “samimiyetsizlik” şeklinde nitelendirilmiş ve eleştiriye uğramıştır. Ayrıca bu eleştirilere ek olarak azınlık haklarının daha çok Avrupa Birliği'ne katılma çabasındaki devletlerin gündemine getirilmesine karşın bugüne kadar Birliğin kendi içerisinde aynı ölçüde popüler bir konu olmadığı yorumları da ortaya atılmıştır (Taşdemir & Saraçlı, 2007, s. 29-30).

Avrupa Topluluğu Adalet Divanı 1991'e kadar bazı temel hakları Topluluk hukuk düzeninin parçası olarak tanımış ve bu çerçevede spesifik olarak azınlık haklarının teminine yer vermiştir. Bununla birlikte, 1994 tarihli Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıklar Çerçeve Sözleşmesi'nin 1. maddesi paralelinde Avrupa Birliği Anlaşması'nın 6. madde 2. Fıkra metninin ortaya çıkış tarihçesinin azınlık haklarının uluslararası insan hakları kavramının bir kategorisi olarak değerlendirilmesini engellediğini söylemek mümkün değildir (Arsava, 2010, s. 3-4).

Tablo 1.

AB'de Devletlerin Azınlıkları İlgilendiren Temel Nitelikleri¹

Ülke	Nüfus (2000)	Yönetim	Yapı	Çoğunluk ve Oranı	Resmî Dil	Resmî Din	Korunan Kilise
Almanya	82.797.408	Federal Cumhuriyet	Federal	Almanlar % 90	Almanca	Yok	Yok
İngiltere (UK)	59.511.464	Anayasal Monarşi	Üniter ama özerklikçi	Anglo-Saksonlar % 81	İngilizce	Var	Anglikan
Fransa	59.329.69	Cumhuriyet	Üniter	Fransızlar % 82	Fransızca	Yok	Yok
İtalya	57.634.327	Cumhuriyet	Üniter ama özerklikçi	İtalyanlar % 85	İtalyanca	Yok	Katolik
İspanya	39.996.671	Parlamentar Monarşi	Üniter ama özerklikçi	İspanyollar (Kastilyalılar) % 80	İspanyolca	Yok	Katolik
Hollanda	15.892.237	Anayasal Monarşi	Üniter ama özerklikçi	Hollandalılar (Flamanlar) % 80	Dutch dili	Yok	Yok
Yunanistan	10.601.527	Parlamentar Cumhuriyet	Üniter	Yunanlılar (Grek/Helen) % 92	Yunanca	Var	Doğu Ortodoks
Belçika	10.241.506	Anayasal Monarşi	Federal	% 59 Flaman % 35 Valon % 1 Alman	Flamanca Valonca Almanca	Yok	Katolik
Portekiz	10.048.232	Parlamentar Cumhuriyet	Üniter ama özerklikçi	Portekizliler % 98	Portekizce	Yok	Katolik

1 Bu makaledeki tüm tablolar Prof. Dr. Erol Kurubaş'ın kaynakçada adı geçen kitabından alınmıştır. Buradaki veriler, kitabın yayımlandığı 2006 yılına aittir.

İsveç	8.873.052	Anayasal Monarşi	Üniter ama özerklikçi	İsveçliler % 90	İsveççe	Var	İsveç Kilisesi
Avusturya	8.131.111	Federal Cumhuriyet	Federal	Almanlar % 90	Almanca	Var	Katolik
Danimarka	5.336.394	Anayasal Monarşi	Üniter	Danlar % 90	Danca	Var	Evangelik Lüteryan
Finlandiya	5.167.486	Cumhuriyet	Üniter ama özerklikçi	Finler % 93	Fince İsveççe	Var	Evangelik Lüteryan
İrlanda	3.797.257	Cumhuriyet	Üniter	İrlandalılar % 90	İrlandaca İngilizce	Yok	Katolik
Lüksemburg	437.389	Anayasal Monarşi	Üniter	Lüksemburglar % 75	Lüksemburg dili	Yok	Yok

Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Azınlık Sorunları ve Azınlık Politikaları

1 Mayıs 2004'te tarihinin en büyük gelişme hamlesini gerçekleştiren Avrupa Birliği'ne üye yirmi beş ülkenin azınlık politikalarına genel olarak bakıldığında henüz tüm ülkelerde uygulanan genel bir azınlık politikası standardının Birlik içerisinde oluşmadığı ve her ülkenin kendi toplumsal tarihi ve yaşamışlığı çerçevesinde kendine özgü bir azınlık politikası belirlediği görülmektedir. Uluslararası sistemde hâlâ içinde Avrupa Birliği üyesi ülkelerinin de bulunduğu birçok devlet azınlıkları iç ve dış ilişkilerini istikrarsızlaştıran potansiyel veya fiili bir tehdit olarak görmekte ve bu anlayış bağlamında azınlık politikalarını belirlemektedir. Genel olarak hemen hepsinde birbirinden farklı özelliklere sahip dilsel, dinsel, etnik veya ulusal gruplar bulunan Avrupa Birliği ülkelerinin azınlık politikalarında farklı yaklaşımların görülmesinde de devletlerin azınlıklara yönelik sahip olduğu olumsuz tehdit anlayışının etkisi büyüktür (Taşdemir & Saraçlı, 2007, s. 30-31).

Avrupa Birliği üyesi olan bazı ülkelerin (Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere) azınlık politikalarına bakacak olursak;

Almanya

Çerçeve Sözleşme yürürlüğe girdikten sonra Almanya'da tanınan azınlıklarla ilgili yoğun bir çalışma başlatılmış ve azınlıklar kamuoyuna tanıtılmaya çalışılmıştır. Almanya Çerçeve Sözleşme gereğince ülkesinde korunması gereken azınlıkların haklarını herhangi bir sınırlama söz konusu olmadan anayasal güvence altına almış, ayrıca Sözleşme'de belirtilen önlemleri ve yasal düzenlemeleri de önemli oranda yapmıştır. Genel olarak Almanya, azınlıkların korunmasından yana bir eğilim içinde olduğunu ve bununla ilgili olan uluslararası ve bölgesel düzeydeki çalışmalara etkin bir biçimde katıldığını belirtmiştir (Kurubaş, 2006, s. 194-195). Federal Almanya Anayasası'nda azınlıklara ve dil haklarına ve resmî dile ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Fakat Bölgesel ve Azınlık Dilleri Avrupa Şartı ve Ulusal Azın-

lıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme'ye taraf bir ülke olarak yaptığı bildirimlerde ülkede yaşayan birtakım azınlıkların bulunduğunu ve taraf olduğu sözleşmeleri bu azınlık gruplarına uygulayacağını bildirmiştir. Almanya, Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nı onaylamış ve onaya ilave olarak 16 Eylül 1998 tarihli bildirimde şu hususları belirtmiştir (Aydın, 2011, s. 8-9).

"Federal Almanya Cumhuriyeti Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nın anlamı çerçevesinde Danca, Yukarı Sorbca, Aşağı Sorbca, Kuzey Friesce ve Sater Friesce dilleri ile Romen dilini azınlık dilleri olarak; Aşağı Alman dilini bölgesel dil olarak kabul eder."

Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme'yi onaylayan Almanya, yaptığı 10 Eylül 1997 tarihli bildirimde şu unsurlara değinmiştir (Aydın, 2011, s. 9).

"Çerçeve Sözleşme ulusal azınlıklar kavramının tanımını içermemektedir. Bu nedenle, Sözleşme hükümlerinin onaydan sonra uygulanacağı grupları belirlemek Sözleşme'ye taraf devletlerin kendilerine kalmıştır. Federal Almanya Cumhuriyeti'ndeki ulusal azınlıklar Alman vatandaşı Danlar ve Sorb halkının üyeleridir. Çerçeve sözleşme geleneksel olarak Almanya'da oturan etnik grup üyeleri olan Alman vatandaşı Friesler ve Alman vatandaşı Romanlara da uygulanacaktır."

Fransa

Fransız entegrasyon politikasının özünde bulunan önemli unsurlardan ilki yurttaşlık yasasıdır. Bu yasaya göre Fransız yurttaşlığına geçmek entegrasyonun bir aracı olarak görülmüştür. Entegrasyonun ikinci önemli unsuru ise eğitimidir. Fransa'da eğitim, kültürel farklılıkları ortadan kaldıracak ve toplumu türdeş kılacak bir kurum olarak tarif edilmektedir. Fransız bütünleşme (entegrasyon) politikası, grup haklarını tanımayı gerektiren tüm kavram ve ilkelerden uzak durmaya yönelik olarak tasarlanmıştır. Bu bağlamda azınlık kavramından ve azınlık örgütlerinin temsili kurumlar olarak tanınmasından daima kaçınılmıştır (Canatan, 2007, s. 165). Avrupa Birliği'nin en önemli ülkelerinden biri olan Fransa, Avrupa Birliği'nin benimsediği azınlıklar rejimini ülkesinde tam anlamıyla uygulamamaktadır. Ayrıca, Fransa çok kültürcü bir toplum olmanın felsefesine aykırı hareket etmektedir. Fransa tarihine yer etmiş olan merkezîyetçilik ve birlik/bütünlük anlayışının da etkisiyle uzun yıllar ülkesindeki azınlıkları ve göçmen işçileri asimile etmeye çalışmıştır. Bu politika son zamanlarda azınlıklar bakımından gevşemişse de yabancılar açısından devam etmiştir. Özellikle farklı kültür ve dine sahip olan Kuzey Afrikalı göçmenler asimilasyon politikaları çerçevesinde, ciddi risk altındadırlar (Kurubaş, 2006, s. 271). Fransız Anayasa Meclisi Fransız halkının birliğinden hareket ederek grup haklarının tanınmasının anayasaya aykırılık teşkil edeceğini hükme bağlamıştır. Bunun sonucu olarak Anayasa mahkemesi Fransız hükûmetine Azınlık ve Bölgesel Diller Avrupa Şartı'nı, grup hakları içermesi sebebiyle onaylamaması yönünde görüş bildirmiştir. Fransız anayasa hukukuna göre Fransa'da devlet okullarında bölgesel dillerin ders olarak görülmesine bölgesel dillerin korunması için kurulan derneklerce mali destek

verilmesi mümkündür (Arsava, 2010, s. 5).

Prof. Dr. Alain Bocker, Fransa'daki durumu şöyle özetlemektedir; azınlıklar gerçekten de vardır; yani ulusal çoğunluktan etnik kökenlerine göre, konuşulan dile göre ya da icra edilen dine göre farklı topluluklar mevcuttur. Eğer Fransa'da kendilerine bu özellikleri sebebiyle hiçbir hak verilmiyorsa, buna karşılık olarak, her dinsel, kültürel, dilsel ya da diğer grubun, yani her azınlığın kendisini oluşturan bireylerin bireysel haklarının korunması yoluyla karakteristik özelliklerine saygı gösterilmektedir (Duman, 2005, s. 319).

Sonuç olarak Fransa'da yıllarca devam eden asimilasyon politikalarının etkisiyle ülkedeki etnik ve dinsel farklılıklar büyük oranda bastırılmış ve Korsikalılar ve Brötonlar dışında şimdilik nispeten sorun çıkaran bir grup kalmamış olsa da Avrupa'daki genel eğilimin Fransa'yı da etkileyeceği ve büyük olasılıkla idari bakımdan ademimerkeziyetçi anlayış çerçevesinde bölgeselliğin ve etnik/dinsel farklılıkların da güçleneceği söylenebilir (Kurubaş, 2006, s. 272).

İtalya

İtalyan Anayasası'nın 5. maddesinde, "*Cumhuriyet'in bir ve bölünmez olduğu, bununla birlikte yerinden yönetimin en ileri şekli olarak uygulanan yerel özerkliği tanıdığı ve teşvik ettiği*" hususu yer almaktadır. Yani İtalya üniter bir devlet olmakla beraber yerinden yönetim mantığı çerçevesinde yerel özerkliğe sahiptir. Bu çerçevede İtalya beş özel statülü (Sicilya, Sardinya, Alto-Adige, Aosta Vadisi, Friuli-Venezia-Giulia) bölge ihdas etmiştir. İtalya'da resmî dil İtalyanca olmasına rağmen azınlıklar ülkede dil ve kültür zenginliği olarak görülmektedir. İtalyan mevzuatı azınlık kavramını dille ilişkilendirmiştir. Bunun dışında azınlığa ilişkin diğer bütün unsurlar (etnik grup, din, ırk vs.) anayasanın genel hükümlerinde yer almıştır. Anayasal hükümler ve yapılan yasal düzenlemelerle İtalya, dil azınlıklarını asimilasyona karşı korumayı amaçlamış, bunu yaparken de azınlık bireylerinden çok, toplumun kültürel ve tarihsel mirasının parçası olarak kabul ettiği dil azınlığını bir bütün olarak korumayı hedeflemiştir (Kurubaş, 2006, s. 210-211).

İngiltere

İngiltere, Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme'yi onaylamış ancak Sözleşme'nin uygulanmasına yönelik bir bildirimde bulunmamıştır. İngiltere, Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nı ise 27 Mart 2001 tarihinde onaylamış ve aynı tarihli bildirimde; Şart'ın Britanya anakarasına ve Kuzey İrlanda'ya uygulanacağını söylemiştir (Aydın, 2011, s. 17).

Farklılıkların toplumun canlılığına hizmet ettiğini, ulusa enerji vererek kalkınmaya katkı sağladığını ve farklı mirasların saygı duyulacak birer değer olduğunu düşünen İngiliz yönetimi bu anlayış çerçevesinde uzun yıllardan beri ülkesinde her çeşit ayrımcılığın önlenmesi ve ırkçı saldırıların son bulması için çaba harcamış, böylece etnik azınlıkları da koruduğunu düşünmüştür. İngiltere'nin Çerçeve Sözleşme'deki "ulusal azınlık" teriminin İngiliz mevzuatı

tında tanımlanmış bir kavram olmadığı belirtilerek İngiltere'deki azınlıkların temel olarak "etnik azınlık"lardan oluştuğunun altını çizmiş ve terimi Irksal İlişkiler Yasası'nda yer alan "ırksal grup" tanımlaması çerçevesinde yorumlanmıştır. Burada adı geçen "ırksal grup", "ırk, renk, milliyet (vatandaşlık) veya etnik veya ulusal orijiniyle tanımlanmış bireylerden oluşan grup" olarak tanımlanmıştır (Kurubaş, 2006, s. 227-228).

Tablo 2.*AB'de Devletlerin Azınlıklarla İlgili Sözleşmelere Katılımı-Şubat 2006*

Sözleşme/ Ülke	Alm	İng	Frs	İta	İsp	Hol	Yun	Bel	Por	İsv	Avu	Dan	Fin	İrl	Lük
AK AIHS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
AK Ul. Az. Kr. Çerç. Sözl.	X	X	O	X	X	X	+	+	X	X	X	X	X	X	+
AK Böl. Az. Dil. Avr. Şartı	X	X	+	+	X	X	O	O	O	X	X	X	X	O	X
BM Irk Ayrımı... Sözleşmesi	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
BM KSHS	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
AGİT Belgeleri	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Not: X: Sözleşmeye Katılanlar O: Sözleşmeye Katılmayanlar +: Sadece İmzalayanlar

Avrupa Birliği üyesi ülkelerden biri olan Slovakya, kurulduğu günden bu yana sürekli Macaristan'dan ve Macar azınlık tarafından gelebilecek irredantizmden korkmuş, Macar azınlığın ülkeyi bölmeye ya da iki uluslu devlete götürmesi konusunda endişe duymuştur. Diğer bir Avrupa Birliği üyesi olan Yunanistan ise, Türkiye ile yaşadığı sorunlarında etkisiyle, Batı Trakya'da yaşayan Türklerin azınlıklık haklarını tanımaktan yıllarca kaçmış ve o azınlık halkına karşı asimilasyon politikası uygulayarak antlaşmalar vesilesiyle sahip oldukları haklardan yararlanmalarını önlemiştir. Diğer bir örnek olarak Fransa, ülkesinde azınlık bulunmadığını iddia ederek yıllarca azınlıklara yönelik asimilasyon politikası izlemiş ve bu azınlıkları konu alan uluslararası sözleşmeleri onaylamaktan veya imzalamaktan geri durmuştur. Azınlıklarla ilgili katı politikalara sahip olan bu devletlere rağmen, Avrupa Birliği içerisinde bulunan bazı devletler asimilasyonist politikaya karşı çıkmış, çoğulcu ve entegrasyona yönelik politikalar izlemiş ve bu yolla azınlıklara kendi iç mevzuatlarında çeşitli haklar tanımıştır (Taşdemir & Saraçlı, 2007, s. 31).

Avrupa Birliği'ne hâkim olan din Hristiyanlıktır ve Avrupa Birliği bu özelliğini muhafaza etmek için uğraşmaktadır. Ancak bu uğraşının küreselleşen dünyada uzun süre devam edip etmeyeceği tartışılmaktadır. Bu hâliyle, tarihte belki ilk defa bir dinler ve ırklar arası cumhuriyeti denebilecek yaşam tarzının, Osmanlı İmparatorluğu'ndan sonra ikinci kez Avrupa Birliği çerçevesinde oluşturulabileceği ileri sürülmektedir. Başka bir anlatımla, Avrupa "çok din ve kültür"lü bir yapıya doğru gitmektedir (Yılmaz, 2009, s. 323).

Temeli 1957 yılında atılan Avrupa Birliği, siyasi ve ekonomik açıdan türlü anlaşmalardan geçerek bugün 27 üyeye ulaşmış dünyanın en gelişmiş bölgesel nitelikli ve çok uluslu bir örgütü olmayı başarmıştır. Parlamentosu, Konseyi, Komisyonu, Merkez Bankası ve Adalet Divanı ile aynı zamanda politik bir aktör olarak pek çok uluslararası kuruluş açısından da doğrudan temsil edilmektedir. Bir taraftan bir uygarlık projesi olarak değerlendirilen Avrupa Birliği, önceden belirlediği kriterler dâhilinde birliği sürekli genişletme ve ilerletme eğilimde olmuştur. Avrupa Birliği'nin genişlemesinde etkin olan siyasi kriterler içerisinde şunlar yer almaktadır: demokrasinin geliştirilmesi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, azınlık haklarına saygı gösterilmesi ve azınlık haklarının korunmasını garanti etmek (Caner, 2009, s. 86-92). Komünizm sonrası dönemde Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin Avrupa Birliği bütünlüşme süreci içerisine girmeleri, etnik azınlıkların politik bütünlüşme süreci üzerinde önemli etkiler doğurmuştur. Bir yandan eşitlik, ayrımcılık yapmama ve insan hakları ve azınlıkların korunması gibi ilkeler Avrupa Birliği'ne üyeliğin siyasi şartları olarak değerlendirilirken diğer yandan da üyelikten sonra gündeme gelen Avrupa Parlamentosu seçimleri, azınlıklara karar alma sürecine dâhil olma ve siyasal düzeyde temsil edilme fırsatını tanımıştır. Böylece Avrupa Birliği bütünlüşme süreci, ulusal azınlıklara, Birliğin çok düzeyli yönetim modelini kullanarak kendi kimliklerini korumak ve geliştirmek amacıyla yerel, bölgesel, ulusal ve ulus-üstü alanlarda faaliyet göstermelerinin önünü açmıştır (Ağır, 2012, s. 126).

Avrupa Birliği-Romanya ilişkileri Sovyetlerin dağılmasının hemen ardından, Birliğin merkezinin doğu Avrupa'ya doğru kayması politikaları çerçevesinde başlamıştır (Caner, 2009, s. 96). 8 Şubat 1993'te Romanya ile Avrupa Birliği arasında Avrupa Antlaşması imzalanmış ve 1 Şubat 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşmanın amacı, Romanya ile Birlik arasındaki kurumsal ve diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi ve serbest ticaret bölgesinin kurulmasıdır (Tezcan, 2004, s. 98). Romanya'nın 22 Haziran 1995'te Avrupa Birliği'ne yapmış olduğu üyelik başvurusu kabul edilmiştir (Kavalalı, 2006, s. 21). 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi'yle Birliğe tam üye olacak ülkeler arasında bulunan Romanya'nın Avrupa Birliği'ne üyelik süreci, 2007 yılında tam üye olması ile sona ermiştir (Caner, 2009, s. 87).

Avrupa Birliği'nin Azınlıklara Yönelmesinin Sebepleri ve Sonuçları

Azınlık hakları konusu, özellikle Soğuk Savaş döneminin ardından sadece ulusal sorun olma niteliğini yitirmiş, herhangi bir ülkede etnik, dinsel, dilsel sorunların artması, bölge ve dünya barışına yönelik tehdit ve tehlike olarak algılanmaya başlamıştır. Azınlık hakları ile ilgili sorunlar ülke sınırlarının dışına çıkarak BM, UNESCO, AGİT, AK, AB gibi uluslararası kuruluşların hatta sorunla ilgisi olan diğer ülkelerin de gündemine girmiştir (Eker, 2009, s. 41).

Avrupa bütünlüşmesi ile azınlıkların korunması arasında sıkı bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür. Avrupa Birliği azınlıkların korunması konusuna temelde normatif değil, stratejik ve pragmatik yönden yaklaşmaktadır. Yani Avrupa Birliği'nin azınlıklara olan ilgisinin esas sebebi, sağlam bir Avrupa bütünlüşmesini oluşturmak içindir. Aynı zamanda, Av-

rupa bütünleşmesi, üye ya da aday ülkelerdeki tarihsel azınlık sorunlarının ortadan kaldırılmasında büyük bir fırsat olarak görülmüştür. Çünkü bu sayede Avrupa Birliği bütünleşmesi nihai hedefine ulaşabilirse örneğin, Romanya'daki Macar azınlık vatandaşlığın sınırlayıcı yönlerinden kurtulacak ve ulusal kimliklerini Avrupa Birliği şemsiyesi altında güvence altına alarak, statükoya tehdit oluşturan unsurlardan, ulusçuluk anlayışından uzaklaşacaklardır. Bu bağlamda, Avrupa Birliği ülkelerinde şimdilik "ulusal azınlık" niteliğine sahip olan gruplar, Avrupa bütünleşmesinin tam olarak gerçekleşmesi durumunda Avrupa Birliği'ni oluşturan unsurlardan biri olan Avrupa yurttaşı olacağından, kimliğini kaybetmeden bir azınlık olmaktan zaten çıkacak ve çok kültürcü Avrupa'nın halklarından birisini oluşturmuş olacaktır (Kurubaş, 2006, s. 174-178).

Avrupa Birliği'nin azınlıklara olan ilgisini, azınlıkları koruma yönündeki çalışmalarıyla da anlamak mümkündür. Azınlıkların korunması Avrupa Birliği birincil hukuku, özellikle Lizbon Sözleşmesi çerçevesinde yazılı bir anayasa prensibi olarak kabul edilmiştir. Azınlıkların korunması bu özelliği ile Topluluk müktesebatının bir parçası olarak karşımıza çıkmıştır. Avrupa Birliği azınlıklara olan ilgisini, azınlıkları koruma kapsamı bağlamında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıklar Çerçeve Sözleşmesi, üye devletlerin ortak anayasa gelenekleri ve Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı devreye girmiştir (Arsava, 2010, s. 13).

Azınlık rejiminin ulus devlete etkileri göz önüne alındığında bunun Avrupa bütünleşmesi açısından ne derece önemli sonuçlar ortaya çıkaracağı kesindir. Bu sonuçlar üç unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Birincisi, azınlık rejiminin ulus devleti ve ulusal kimlikleri zayıflatıcı etkisinin sonucu olarak Avrupalılık kimliğini güçlendirmesi; ikincisi, bölgeselleşme olgusuna sebep olması ya da bölgeselleşme yolundaki gelişmeleri hızlandırması; üçüncüsü ise, çok kültürlü toplum yapısının doğmasına sebep olmasıdır. Nitekim Avrupa Birliği de bu üç unsurun oluşumunu hedeflemektedir (Kurubaş, 2006, s. 178).

Romanya'da Azınlık Statüsündeki Türk Müslümanlar

Romanya'da Türk Müslümanların Tarihi

Romanya'daki Türk azınlık büyük oranda Dobruca Bölgesi'ne yerleşmiştir. Balkanların biraz daha kuzeyinde kalan ve eski bir Türk yurdu olan Dobruca Bölgesi, Rumeli coğrafyasına ait bir bölgedir (Bozkurt, 2008, s. 10). Dobruca Bölgesi stratejik bir öneme sahip olduğundan, siyasi tarihi de hareketli olmuştur. Özellikle Rusya'dan, İstanbul ve Ege Bölgesi'ne giden yolun Dobruca'dan geçmesi, bu bölgenin eskiden beri pek çok milletçe geçit yeri olarak kullanılmasına sebep olmuştur. Bugün gerek Romanya gerek Bulgaristan Dobrucası'nda olsun buralarda yaşayan Türkler, Peçeneklerin, Kumanların, Uzların (Oğuzlar) ve daha sora gelen Osmanlı ve Kırım Türklerinin torunudur (Aksu, 2003, s. 4-5). 14. yüzyılda kuruluşunu tamamlayan Osmanlı İmparatorluğu kısa süre içerisinde Balkanları fethetmiş ve bölgede

hâkimiyet kurmuştur. Fetihle birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nun iskan siyasetinin ilk uygulaması sonucu, Anadolu'dan çeşitli Türk boyları bu bölgelere yerleştirilmiştir. Bu güç politikası devamında Osmanlı'nın sağladığı güven ve huzur ortamı İslamiyet'i kabul eden yerli halkın sayısının artmasına ve bölgenin nüfus yapısının Müslümanlar lehine değişmesine sebep olmuştur (Aksu, 2003, s. 42-43). Romanya Türkleri, Dobruca'nın Romen hâkimiyetine geçmesiyle beraber, varlıklarının özellikle de kültürel varlıklarının devamını sağlamak için birtakım kültürel teşkilatlanmalara yönelmişlerdir (Bozkurt, 2008, s. 10).

1920'li yıllar itibarıyla Bulgaristan ve Yugoslavya'ya nazaran Romanya'daki Müslüman Türkler din, kültür ve eğitim alanındaki azınlık haklarını daha özgürce kullanabilmekteydiler. Romanya'da yaklaşık 190 bin nüfusa sahip olan Müslüman Türkler, seçim kanunundan faydalanarak Romanya meclisinde kendilerini temsil edecek vekilleri seçebilmekte, dinî teşkilatlanmalarını oluşturabilmekte ve okullarda Türkçe dersi alabilmekteydiler. Türklerin azınlık haklarını kullanabilmeleri ve iki ülke arasındaki iyi ilişkilere rağmen Romanya'daki bazı gelişmeler Türklerin göç etmesine sebep olmuştur. Bu göçe sebep olan unsurlardan ilki, toprak meselesidir. Ülkenin sosyoekonomik yapısının bozulmasıyla Kral Ferdinand Kasım 1918'de, büyük toprak sahiplerinin çıkarlarını gözetmekten vazgeçmiş, 100 hektarın üzerindeki mülkiyetli arazilerin istimlak edilerek ihtiyaç sahibi köylülere dağıtılması ve istimlak bedelinin % 35'nin devlet tarafından karşılanması kararını almıştır. Bu kararın 17 Temmuz 1921 tarihinde yürürlüğe konmasıyla, diğer tüm toprak sahipleri gibi Türkler de olumsuz yönde etkilenmiştir. Romanya hükümeti 1924'te Türklerin yoğun olarak yaşadığı Dobruca Bölgesi'nde ikinci bir istimlak kanunu tatbikatına girişmiştir. İkincisi, Romanya'nın 1920'lerden itibaren Dobruca Bölgesi'ne, Makedonya ve Banat'tan getirdiği Ulahları yerleştirme çabasıdır. Üçüncüsü ise, Türklerin bazı bölgelerdeki can ve mal güvenliğinin tümüyle yok olmaya başlamasıdır. Bu üç sebebin yanı sıra, 1929 Dünya Ekonomik Buhranı da Türklerin Romanya'dan göç etmesini hızlandıran sebeplerden biri olmuştur (Duman, 2008, s. 26-28). Romanya'daki bu Türk göçünün durdurulması yönünde çaba harcanacak olursa bu, Romanya'nın işine yarayacaktır. Çünkü Romanya'daki Türklerin çalışkan olması ve diğer azınlıklara göre devlete daha bağlı olmaları sebebiyle Romanya hiçbir zaman Türk göçüne sıcak bakmamıştır (Metin, 2012, s. 138).

Atatürk döneminde Romanya'dan yapılan Türk göçlerini 1923-1933 ve 1934-1938 diye iki döneme ayırmak mümkündür. İlk dönem göçü, küçük gruplar hâlinde gerçekleşmiş ve gelenlerin çoğu serbest göçmen olarak kabul edilmiştir. İkinci dönem göçü ise, kitlesel hâlde olmuş, gelenler iskanlı göçmen olarak devlet eliyle yerleştirilmişlerdir (Duman, 2008, s. 28).

Dobruca'nın Romenlerin eline geçtiği dönemlerde, bölge Türklerine dinî inanç ve ibadetlerini kendilerinin seçeceği müftü, kadı vs. ile gerektiği gibi yerine getirebilecekleri belirtilmiştir. Romanya'nın tarihi incelendiğinde, bu ülkede sürekli olarak azınlıkların yaşadığı

görülecektir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Romanya'yı yönetenler azınlıklar politikasında değişiklik yapmış ve daha önce var olan özgürlükleri kısıtlama yoluna gitmişlerdir. Bunun sonucunda da ülke içindeki birlik ve beraberlik duygusu zedelenmiştir. Özellikle komünist rejimin hâkim olduğu süre boyunca dinî özgürlükler kısıtlanmış ve tamamen devlete bağlı hâle gelmiştir. Romanya, demokrasiye geçtikten sonra yasalarda bulunan ancak komünist dönemde kısıtlanan hak ve özgürlükleri azınlıklara tekrardan iade etmiştir. Dine ve

Dobruca Bölgesi

din eğitimine önem veren Romanya, ülkesindeki Türk vatandaşlarının da sağlıklı bir şekilde din eğitimi ve öğrenimi almalarını, dinî inanç ve ibadetlerini özgürce yerine getirmelerini sağlamıştır. Örneğin Romanya, camilerin bir kısmında ezanın açıktan okunduğu ülkelerden bir tanesidir (Aksu, 2003, s. 82-83). Aynı zamanda Romanya'da yaşayan milliyetler 1993 yılında "milli azınlık" olarak tanınmış ve bunların hakları anayasada düzenlenmiştir. Böylece bu halklar, kendi kuruluşlarını oluşturarak milliyetlerini temsil etme, onların haklarını koruma ve geliştirme yolunda faaliyetlerde bulunmakta; aynı zamanda ülkenin siyasi, sosyal ve kültürel alanlarında kendilerini gösterebilmektedirler (Gökdağ, 2012, s. 14).

Romanya'daki Türk-Müslümanların Bugünkü Durumu

Romanya'da resmî kaynaklara göre 29.533 (1992) Oğuz (Osmanlı Türkleri) ve 24.649 (1992) Tatar Türkü olmak üzere toplam 54.173 Müslüman-Türk bulunmaktadır. Gayriresmî kaynaklara bakıldığında Türklerin sayısının 70.000'e ulaştığı görülmüştür (Bozkurt, 2008, s. 9).

Romenlerin azınlıklarla ilgili ileri derecede sorunları mevcut değildir. Romanya azınlıklara tanıdığı haklar bakımından son derece ileri düzeydedir. Romen Anayasası'nın 6. maddesiyle milli azınlıklara dil, din, kültür ve etnik özelliklerini ifade etme ve koruma hakkı tanınmış, kanunlar çerçevesinde kendi dillerini ve dinlerini öğrenebilmeleri, ana dilleriyle eğitim görebilmeleri serbest bırakılmıştır. Romanya'da Türk azınlıkların dinî işleri Köstence'de Romen makamlarca atanan müftü tarafından (Romanya Müslümanları Müftülüğü) yürütülmektedir. Müftülük, camilerde din adamlarının görevlendirilmesi ve diğer dinî konularda Müslümanların ihtiyaçlarının karşılanması gibi meselelerle uğraşmaktadır. Bugün Romanya'da 59'u Köstence'de olmak üzere toplamda 72 cami bulunmaktadır. Bu camilerin pek çoğu sadece Cuma ve bayram namazlarında açılmakta ve ihtiyacı karşılayacak yeterlilikte din adamı bulunmamaktadır. Ancak son yıllarda müftülüğün ihtiyaç duyulan yerlerde cami yapımını artırdığı görülmektedir (Bozkurt, 2008, s. 16-18). 1900 yılında bütün Dobruca'da 260 cami bulunurken komünizm döneminde 151 camiye, bugün ise 72'ye düşmüştür. Bu camilerden bakımsız ve sahipsiz olanları yıkılmıştır. Türklerin Romanya'dan göçmesinden sonra, onların yerlerine gelen Müslüman Çingeneler, camilerin korunması için hiçbir çaba harcamamıştır (Önal, 1993, s. 186).

Dobruca'da Türkler, asıl ilmin dini öğrenmek olduğuna, dünya ilimlerinin ikinci derecede olduğuna inanmış, bu yüzden de fen bilimlerinde geri kalmışlardır. Mutaassıp hocaların etkisi altında kalan Müslüman toplulukları okumayı ve okulu yalnızca dinin emirlerini ve yasaklarını öğrenmek için gerekli saydıklarından her Türk köyünde, mahallelerinde cami, mekteb-i sübyan inşa edilmiştir (Yıldız, 2007, s. 42). Romanya'da bulunan medreselerin temel amacı, bölgede gerekli olan hocaların yetişmesini sağlamak ve insanlara dini anlatacak din görevlilerine eğitim vermek olmuştur. Bu medreselerden mezun olanlar sadece hoca olarak kalmamış, aynı zamanda birer vatansız olarak yetiştirilmiştir. Devlet, bu duygunun yerleştirilmesi ve geliştirilmesi için elinden geleni yapmıştır (Aksu, 2003, s. 173).

Müslüman halkın yaşadığı bölgelerde bütçesi Müslüman topluluk tarafından sağlanan ödeneklerle oluşturulan, dinî ve etnik kurumlar yer almaktadır. Bu mevcut kurumlar, bölgesel Müslüman topluluklarının üst düzey görevlilerinin atanması ve nakil işlemlerini yerine getirmektedir. Ayrıca Müslüman dindarların hak ve menfaatlerini koruyarak devlet otoritelerine karşı Müslümanları temsil etmektedir. Günümüzde, bölgesel Müslüman topluluklarının görevleri, Romanya Türk Demokrat Birliği (UDTR) ve Romanya Müslüman Tatar Türklerinin Demokrat Birliğinin (UDTTMR) din komisyonları çalışmalarıyla yürütülmektedir (Yıldız, 2007, s. 58-59).

Dobruca Bölgesi'ndeki Türk-Tatar topluluğunun ana dili Türkçedir. Ana dilini öğrenmek, bu dille yazılmış sözlü ve yazılı kültürel değerleri tanımayı, bilmeyi ve de geliştirmeyi sağlarken Türk ve Tatar kimliği en önemi belirleyici statüsünde olmuştur. Herhangi bir etnik ayırım yapılmaksızın Dobruca'daki bütün halkların ana dillerinde eğitim veren bütün okulların varlığının desteklenmesi, ilk olarak Osmanlı idarecilerinin koyduğu ilkeler ve uygulamalar çerçevesinde gerçekleştirilmiş, daha sonra Romen idaresince bu ilke ve uygulamalar devam ettirilmiştir (Yıldız, 2007, s. 44).

1990 sonrası dönemde Romanya'da azınlıkların durumu düzeltilmiş ve kendilerine tüm haklar verilmiştir. Dobruca Bölgesi'nde soydaşlarımız dâhil 17 azınlık grubu mevcuttur ve her biri uluslararası standartlarda azınlık haklarından faydalanmaktadır. Romanya'da Türk soyundan olan bireylere ayrılıkçı bir muamele yapılmamakta, mahkemeler tarafsız davranmakta, soydaşlarımız isim ve din değiştirmeye zorlanmamaktadır (Bozkurt, 2008, s. 19). Türkiye ile Romanya'nın her alanda ve en üst seviyede sorunsuz ilişkileri bulunmaktadır. Romen hükûmeti özellikle 1989 Devrimi'nden sonra, Türk azınlığının haklarını, diğer azınlıklarda da olduğu gibi, gözetmektedir (Önal, 1993, s. 190).

Sonuç

Azınlık kavramının tanımı ve türleri açısından teoride belirli bir uzlaşma olmasına rağmen uluslararası hukukta konunun hâlâ çok karışık olması devletlerin azınlıklara yönelik endişelerini, ulusal birlik kaygısı ile beraber, haklı çıkarmaktadır. Azınlıklar uluslararası belgelerde genel olarak sadece ulusal azınlık şeklinde nitelendirilmiştir. Bazı devletler ulusal azınlık kavramını kabul etmeyerek ulusal birliğinin bozulmasını önleyici bir tutum sergilediğini düşünmüştür. Fransa'da bu tutum, kanunlarda azınlık kavramının yer almaması şeklinde

kendini göstermiştir. Aynı zamanda devletlerden bazıları taraf oldukları antlaşmalara bazı çekinceler koyabilmektedir. Bu yolla devletler, kendi ulusal birliğine zarar verecek unsurların önüne geçmiş olacaktırlar.

Azınlık rejiminin, ulus-devletlerin vatani olan Avrupa merkezli olması ve azınlık sorunlarının Avrupa bütünleşmesi süreci içinde yaşıyor olması, azınlık rejiminin Avrupa çerçevesinde ele alınmasına sebep olmuştur. Avrupa Birliği bağlamında değerlendirilen azınlıklar, çok farklı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu farklılık, azınlıkların niteliklerinden azınlık sorunlarına ve bu sorunların çözümündeki çeşitliliklere kadar dayanmaktadır. Nihayet, Avrupa Birliği ülkeleri, Avrupa Birliği'nin de desteği ile azınlıklar rejimine her geçen gün biraz daha fazla katılma eğilimi göstermektedir. Avrupa Birliği'nin azınlık konusundaki esas çalışmaları, ayrımcılık yapılmaması, eşit muamele, ırkçılık ve yabancı düşmanlığıyla mücadele ile temel haklara saygı gösterilmesidir.

Azınlıkların korunması bağlamında, toplum içerisinde gerçek eşitliğin ancak azınlıkların kendilerine özgün kimliklerinin korunması ile sağlanacaktır. Bu çerçevede "pozitif ayrımcılık" ilkesi zorunlu hâle gelmektedir. Ulus-devlet yapılanmalarıyla beraber ortaya çıkan azınlıklar, zamanla belirli haklar elde etmiş ve bu haklar uluslararası belgelerde düzenlenmiştir. En temel haklar; var olma hakkı, eşitlik ve ayırım gözetilmemesi hakkı, azınlık kimliğinin tanınması ve unsurların yaşatılması şeklinde belirlenmiştir. Romanya'daki Müslümanlar da bu çerçevede sahip oldukları hakları, dinî inançlarının gerektirdiği şekilde yaşayabildikleri görülmüştür. Çünkü Romenler azınlıklarla ilgili ileri derecede bir soruna sahip değillerdir. Ayrıca Romanya azınlıklara yönelik tanıdığı haklar bakımından çok kapsamlı bir düzenlemeye sahiptir. Romanya'daki Türk Müslümanlar, Romanya'nın birlik ve beraberliğine saygılı birer Romen vatandaşı olarak hayatlarını sürdürmektedir. Bu nedenle de diğer Balkan ülkelerinde görülen Türk düşmanlığı Romanya'da yoktur ve bu durumun da devamı için gerek Türklerin samimiyeti ve devlete olan bağlılığı gerekse Romenlerin azınlıklar için tüm hukuki ortamı sağlaması büyük bir önem teşkil etmektedir.

Azınlıkların asimilasyon olmadan rahat edebilmelerini sağlamak için azınlıklar en doğal hakları olan kendini ifade edebilme hakkını kullanmak istemektedir. Bu tür isteklerin de azınlıklara yasal, ekonomik ve mali olarak sağlanması, Avrupa açısından demokratik bir devlet imajının yaratılmasına sebep olmuştur. Ülkedeki azınlıklar ile ülkenin politik, ekonomik ve sosyal çıkarları birbirine bağlantılıdır. Demokratik bir hukuk devleti olan Romanya, azınlıkları bir parçası olarak görmekten vazgeçmemiştir. Sonuç olarak azınlık haklarına önem veren Romanya, ulusal sınırları içerisindeki azınlıkları kendi politik çıkarları bağlamında, onları karşısına almak yerine onlara vatandaşlık bilincini aşlamayı tercih etmiştir. Ülkenin bakış açısına göre, ancak birlik olduğu takdirde başarının elde edileceği öngörülmektedir. Bu çalışmadan çıkan sonuç ile Romanya, azınlıklara verdiği değer açısından, Avrupa Birliği üyeleri arasında iyi bir örnek teşkil edecek statüye sahip olmuş ve gelecekte de kalkınmasının ve statüsünün artması için gerçek bir hukuk devleti, sosyal devlet ve demokratik devlet olarak azınlıkların asimile politikası yürütmek yerine, onlarla beraber politikalar yürütmeyi istemiş ve demokratik bir yapısının olduğunu gözler önüne sermiştir.

Kaynakça

- Ağır, B. S. (2012). Romanya'nın Avrupa Birliği bütünleşme sürecinde Romen milliyetçiliği ve etnik Macar azınlığın konumu. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 8(30), 125-148.
- Aksu, A. (2003). *Romanya Müslüman Türklerinin dünü bugünü*. Köstence: Türk İş adamları Derneği.
- Arsava, F. A. (2010). Avrupa Birliği birincil hukukunda azınlıkların korunmasının hukuki dayanağı. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 6(23), 1-14.
- Aydın, A. (2011). *AB Ülkeleri, ABD ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasalarında azınlıkların dil hakları*. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Merkezi.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği. (1998). Azınlık hakları. *İnsan Hakları Bilgi Kitapçığı* (No. 18). Cenevre.
- Bozkurt, G. S. (2008). Geçmişten günümüze Romanya'da Türk varlığı. *Karadeniz Araştırmaları*, 5(17), 1-31.
- Canatan, K. (2007). Avrupa Birliği'nin azınlık politikalarında Türkçe ana dil eğitiminin konumu, "İsveç, Fransa ve Hollanda örnekleri". *Türkojoloji Araştırmaları*, 2, 159-172.
- Caner, C. (2009). AB'ye üyelik perspektifinden Romanya'da kamu yönetimi reformları: Yapısal bir analiz. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1(3), 85-107.
- Dobruca. (t.y.). *Wikipedia*. 11 Ekim 2013 tarihinde http://www.google.com.tr/imgres?sa=X&esqv=210&es_sm=122&tbm=isch&btnid=n4ooPt5leHoQqM:&imgrefurl=http://tr.wikipedia.org/wiki/Dobruca&docid=xkpu4PD5reD0sM&imgurl=http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/14/Dobrogea-cadrlater.png/190px-Dobrogea-cadrlater.png&w=190&h=205&ei=YBNYU7jKFobJtQbmuYDwBg&zoom=1&ved=1t:3588,r:2:s:0;i:83&iact=rc&page=1&tbnh=164&btnw=152&start=0&ndsp=16&tx=102&ty=104 adresinden edinilmiştir.
- Duman, İ. H. (2005). Azınlık hakları ve Lozan Antlaşması. *Türkiye Büyük Millet Meclisi Dergisi*, 57, 307-321.
- Duman, Ö. (2008). Atatürk Döneminde Romanya'dan Türk göçleri. *Bilig Dergisi (Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı)*, 45, 23-44.
- Efe, H. (2012). Avrupa Birliği'nin bir insan hakları sorunu olarak Türkiye'deki Alevilerin ve Bektaşilerin sorunlarına artan ilgisi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 64, 169-184.
- Eker, S. (2009). Avrupa Birliği'nin yeni mottosu 'farklılıkta birlik' ve Türkçenin 'farklılıkta birlik'teki yeri. *Bilig Dergisi (Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanlığı)*, 49, 35-58.
- Gökdağ, B. A. (2012). Balkanlar: Etnik karmaşanın dilsel boyutları. *Karadeniz Araştırmaları*, 32, 1-27.
- Kavalalı, M. (2006). *Avrupa Birliği'nin genişleme süreci: Avrupa Birliği-Romanya ilişkileri*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü.
- Kurubaş, E. (2006). *Asimilasyondan tanınmaya: Uluslararası alanda azınlık sorunları ve Avrupa yaklaşımı* (2. bs.). Ankara: Asil Yayın.
- Metin, Ö. (2012). Hamdullah Suphi Tanrıöver'in Romanya Türklerinin göçüne dair faaliyetleri. *Karadeniz Araştırmaları*, 35, 125-143.
- Okutan, Ç. (2002). Teori ve uluslararası metinlerde azınlık tanımı. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 59(2), 59-75.
- Önal, M. N. (1993). Romanya Türklerine bakış. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 93, 117-190.
- Taşdemir H. & Saraçlı, M. (2007). Avrupa Birliği ve Türkiye perspektifinden azınlık hakları sorunu. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2(8), 25-35.
- Tezcan, E. (2004). Avrupa Birliği'ne katılma yolunda Bulgaristan, Romanya ve Türkiye: Komisyonun 2003 ilerleme raporları ışığında bir karşılaştırma. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 95-109.
- Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (2006). Türkiye'de azınlık hakları sorunu: Vatandaşlık ve demokrasi eksenli bir yaklaşım. (Ed). D. Demirler & M. Kayhan, *Uluslararası konferans tebliğleri (9-10 Aralık 2005)* içinde. İstanbul: TESEV Yayınları.
- Yıldız, Ş. Ş. (2007). *Avrupa Birliği eşliğindeki Romanya'da Müslüman-Türk azınlık*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Yılmaz, Ö. (2009). Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin dini yapısına kısa bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(1), 321-340.